

De nieuwe Coastal Patrol Vessels: een beter toezicht voor onze kustwateren

KRISTOF VAN BELLEGHEM

Korvetkapitein stafbrevethouder Kristof Van Belleghem is sinds september 2013 het Hoofd van de Afdeling Operaties Zeebrugge van de Marinecomponent. Hij geeft in die hoedanigheid o.a. leiding en aansturing aan de Marine bijdrage tot de Kustwachtstructuur. Voordien bekleedde hij diverse operationele functies aan boord van Belgische fregatten en mijnenjagers, in de Admiraliteit Benelux (ABNL)-structuur te Den Helder en binnen de Belgische defensiestaf te Evere.



131

Deux nouveaux patrouilleurs militaires viennent renforcer la flotte de la composante marine : le P901 Castor, qui a déjà fait son arrivée dans nos docks, et le P902 Pollux. Leurs missions ? Un outil militaire sur le devant de la scène internationale, une plateforme de formation et d'entraînement et un apport important à la collaboration aux efforts de surveillance côtière. La zone maritime dont la Belgique est responsable, couvre 3.600 km² de superficie, 350.000 mouvements de navires par an, des parcs éoliens, des zones protégées, une pêche constante, des exploitations de sable et de gravier... Pour répondre à ces besoins, la structure de garde-côte regroupe près de 17 instances qui travaillent au coude à coude à la sauvegarde et à la surveillance de cette zone. La Marine, partenaire clé dans cette vaste opération, se doit d'être à la pointe de la technologie pour répondre aux attentes et aux besoins de notre nation. Les nouveaux « coastal patrol vessels », nous offrent la capacité d'atteindre les objectifs fixés par notre pays dans une zone certes réduite mais de plus en plus complexe et soumise à un trafic maritime intense. La Marine, nos eaux territoriales et notre zone économique exclusive vont accueillir deux nouveaux protecteurs capables d'évoluer dans un milieu en constante évolution et déterminés à remplir à bien leur mission.

Op 10 juli mocht de Marinecomponent voor het eerst sinds 1991 een nieuw schip in haar vloot verwelkomen. Op die dag werd het patrouilleschip P901 CASTOR te Zeebrugge gedoopt. In de loop van 2015 komt volgens de huidige planning de P902 POLLUX in de vaart, waarmee de Marine opnieuw over een volwaardige “*Ready Duty Ship*”-capaciteit (RDS) zal beschikken, die zal bestaan uit twee “*Coastal Patrol Vessels* (CPV)”. Dankzij de komst van deze twee nieuwe schepen kan de Marinecomponent eindelijk de totaal verouderde hoogzeeslepers, die nog dateerden uit de jaren '60, vervangen en uit de vaart nemen. Zo kan ze haar taken in het kader van de “Aktie Staat op Zee” (ASOZ) weer volop ter harte nemen.



© KMC-Jorn Urbain

De eerste *sea-trials* van P901 CASTOR op 1 Jul 14 buiten de haven van Boulogne-sur-Mer.

Maar wat zijn die taken nu eigenlijk en waaruit bestaat de rol van de Marine in Belgische Kustwachtstructuur? En welke toegevoegde waarde leveren de nieuwe patrouilleschepen? Deze bijdrage wil hierop een aantal antwoorden aanreiken.

BESCHERMING VAN DE VRIJHEID VAN SCHEEPVAART: EEN HISTORISCHE ROL VAN DE MARINE

Marinestrategie bevat al eeuwenlang een zekere dualiteit: in beginsel staan marines, sinds het ontstaan van overzeese handel, in voor het beschermen van de eigen maritieme transportmiddelen en de kostbare goederen die ze over zee vervoeren. In eerste instantie gebeurde dit door een gewapende bescherming

aan boord van de koopvaardij schepen zelf tegen een niet-georganiseerde dreiging, nl. de klassieke piraterij. Maar door de wapenwedloop aan boord van die schepen en de toenemende ladingsruimte die nodig was voor wapens en munitie, trad geleidelijk een zekere taakspecialisatie aan: specifiek hiervoor uitgeruste militaire schepen gingen instaan voor de bescherming van koopvaardij schepen tegen allerhande gewapende en soms georganiseerde maritieme dreigingen (kaapvaart). Dit brengt ons tot de tweede rol van marines: het uitschakelen van militaire schepen van een rivaliserende staat in een beslissende zeeslag, om vervolgens een uitgesproken maritieme dominantie te verwerven voor een langere periode. De zeeslagen bij Livorno en Trafalgar of de slag bij Jutland zijn hiervan mooie voorbeelden.

Ook in de recente geschiedenis vinden we deze dualiteit terug: tijdens de Koude Oorlog lag de nadruk voor NAVO-marines vooral op de tweede rol: het tegengaan van een mogelijke Sovjet-dominantie op zee, door hier voldoende middelen tegenover te stellen om een eventuele beslissende zeeslag winnend te kunnen afsluiten. Maar met de toename van georganiseerde misdaad en piraterij en het tijdelijk afnemen van de klassieke dreiging in het begin van deze eeuw, heeft men in het voorbije decennium de eerste rol van marines herontdekt: het beschermen van de vrije maritieme handel (de *Sea Lines of Communication* – SLOCs), de eigen koopvaardij en de nationale maritieme belangen. Het is vooral in deze context dat de kustwacht taken van de Marine zich situeren.

DE ROL VAN DE MARINE IN ONZE KUSTWATEREN

In het ideale scenario wordt iedere bedreiging van de SLOCs of de nationale maritieme belangen dicht bij de bron van onrust aangepakt. Daarom is het reguliere optreden van de Marine in eerste instantie expeditionair van karakter. We kunnen echter de maritieme dreiging niet altijd op een afstand houden, daarom moeten we ook in staat zijn voor onze eigen kust effectief op te treden tegen een brede waaier aan bedreigende fenomenen. Hier voegen we nog aan toe, dat de Belgische haveninfrastructuur en maritieme industrie een dusdanig belang heeft voor onze Belgische economie, dat iedere - zelfs kortstondige - verstoring van de goede maritieme orde een onmiddellijke en enorme impact kan hebben op de stabiliteit van onze economie en samenleving.

De Marine speelt daarom ook een belangrijke rol in het garanderen van de veiligheid voor onze eigen Belgische Kust. Hierbij staat ze niet alleen in voor traditionele militaire opdrachten, zoals het bewaken en beschermen van de inte-

griteit van onze territoriale wateren samen met onze bondgenoten (*limited sea control*), het vrijhouden van onze havenaanlopen door ontmijning (tegenaan van *sea denial* acties) of in ruimere zin het opbouwen van *Maritime Situational Awareness* (MSA). De Marine wil daarnaast met de “Aktie Staat op Zee” ook een permanent toezicht op zee verzekeren in ons maritiem verantwoordelijkheidsgebied, waardoor ze snel en in nauwe samenwerking met partners van andere overheidsdiensten kan optreden bij incidenten die een destabiliserende impact hebben op onderdelen van onze samenleving. Hierbij denken we aan het toezicht op onze energievoorziening (windmolen parken, gasterminals), het controleren van het correct gebruik van onze Exclusieve Economische Zone (visserij controle, zandwinning), de milieuhandhaving (anti-pollutie en respect voor natuurreservaten) en de beteugeling en preventie van georganiseerde misdaad (drugs, mensenhandel) en terrorisme.

De wetgever heeft in dat opzicht de Marine expliciet een aantal bevoegdheden gegeven om in te staan voor taken zoals visserijwacht, milieuhandhaving, toezicht op de ontginning van de zeebodem en het voorzien van een *On Scene Commander* (OSC) bij activatie van het Algemeen Nood- en Interventieplan (ANIP) Noordzee. Andere taken worden uitgevoerd op basis van protocolakkoorden of interdepartementale overeenkomsten met de bevoegde partners. De Marine stelt met de “Aktie Staat op Zee” dus een aantal middelen ter beschikking voor toezicht op ons nationaal zeegebied, hetzij op basis van een wettelijke verplichting, hetzij als een vorm van goed partnerschap voor bevoegde overheidsdiensten die over minder (of geen) varende middelen beschikken. Hierbij wordt maximaal gebruik gemaakt van de inherente *dual use* capaciteiten van marineschepen en specifieke competenties zoals maritieme *command and control* (C2), twee troeven die uitermate goed van pas komen in de complexe omgeving die het Belgische zeegebied vormt.

UITDAGINGEN VAN HET BELGISCHE ZEEGEBIED

Die complexiteit van het Belgische Zeegebied wordt voornamelijk bepaald door een wisselwerking tussen twee elementen: enerzijds de geografische karakteristieken en indeling van de Belgische Territoriale Wateren (TTW) en Exclusieve Economische Zone (EEZ), anderzijds de verdeling en versnippering van de overheidsbevoegdheden in dit gebied.

Qua geografie heeft het Belgische zeegebied (TTW en EEZ) met haar oppervlakte van 3500 km² de omvang van een gemiddelde Belgische provincie. In

die zin spreekt men soms van de elfde provincie. Wat de zone specifiek maakt ten opzichte van andere kustgebieden, is de grote intensiteit en diversiteit van de maritieme activiteiten in een relatief kleine zone. Naast de smalle maar druk-bevaren toegangsroutes tot onze zeehavens tussen de zandbanken door, wordt ongeveer 15 procent van het gebied ingenomen of in de toekomst voorbehouden voor windmolenparken. Daarnaast zijn bepaalde zones ingekleurd als natuurbeschermingsgebieden of voorbehouden voor bagger-werkzaamheden of zandwinning. Bovendien dient ook de zeevisserij en pleziervaart haar plaats te krijgen en zijn bepaalde gebieden specifiek aangeduid voor militaire activiteiten (oefengebieden of zones voor opruiming van zeemijnen en explosieven). Daarom werd onlangs een “Marien ruimtelijk plan” (MRP) vastgelegd, die de ruimtelijke ordening weergeeft van al deze activiteiten.

Om deze activiteiten in België in goede banen te leiden, oefenen maar liefst 17 federale of regionale overheidsinstanties hun specifieke bevoegdheden uit op de Noordzee. Het spreekt voor zich dat een goede coördinatie hierbij noodzakelijk is. Daarom is de samenwerking tussen de verschillende overheidsinstanties sinds 2005 wettelijk vastgelegd in een kustwachtstructuur, waarbinnen Defensie als één van de partners vertegenwoordigd is.

DE MARINE: EEN BELANGRIJKE SPELER BINNEN DE KUSTWACHTSTRUCTUUR

Deze kustwachtstructuur bevat een administratief en een operationeel luik. Het administratief luik wordt gevormd door het permanent secretariaat en periodieke bijeenkomsten in een beleids- en overlegorgaan. Het operationeel luik bestaat uit twee aparte centra: het Maritiem Reddings- en Coördinatiecentrum (MRCC) te Oostende, dat instaat voor het aspect redding en veiligheid (*safety*) en het Maritiem Informatie Kruispunt (MIK) in de marinebasis van Zeebrugge, dat actief is in het domein van ordehandhaving op zee (*security*). Deze centra vormen samen de “Kustwachtcentrale” en staan in voor een permanent toezicht op het Belgische zeegebied.

De bijdrage van de Marine aan deze kustwachtstructuur is van groot belang. In de eerste plaats stelt de marinebasis de faciliteiten van het MIK ter beschikking van andere kustwachtpartners (de maritieme brigade van de douane en de scheepvaartpolitie zijn permanent aanwezig op het MIK). Daarnaast staan marine-operatoren samen met hun politie- en douanecollega's in voor een permanente monitoring van het Belgische zeegebied en informeren ze de bevoegde kustwachtpartners over anomalieën of incidenten volgens een vastgestelde

verwittigingsmatrix. Tevens stelt de Marine permanent een onmiddellijk inzetbaar schip, het “*Ready Duty Ship*” (RDS), ter beschikking van de kustwachtstructuur. Dit schip levert routinematig een bijdrage aan het toezicht in ons zeegebied en biedt ondersteuning bij specifieke activiteiten van andere kustwacht partners. Ten slotte levert de Marine bij ernstige incidenten ook de “*On Scene Commander*”, een ervaren marineofficier die verantwoordelijk is voor de coördinatie van noodinterventies op zee, al dan niet vanop het RDS.

DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE NIEUWE COASTAL PATROL VESSELS

De voorbije decennia vervulden twee oude hoogzeeslepers (Valcke, Albatros) of een tweedehands patrouilleschip van de Zweedse marine (Stern) de rol van *Ready Duty Ship*. Deze schepen kenden echter steeds meer moeilijkheden om technisch inzetbaar te blijven, waardoor de regering in 2013 besloten heeft om twee nieuwe patrouilleschepen te verwerven voor de Marine. Deze zullen in oktober 2014 (P901 CASTOR) en in het voorjaar van 2015 (P902 POLLUX) in gebruik worden genomen. Hierdoor zal de Marine beter in staat zijn een adequate invulling te geven aan de hierboven beschreven ASOZ-rol. Naast specifiek militaire opdrachten, zullen deze schepen ingezet worden voor noodinterventies, gerichte acties en routine toezicht (*monitoring*).



© KMC Jörn Urbain

Het schip P901 CASTOR tijdens de opbouw op de scheepwerf van SOCARENAM te Boulogne-sur-Mer (FRA)

Onder noodinterventies verstaan we alle activiteiten die het rechtstreekse gevolg zijn van een incident in onze kustwateren en om veiligheidsredenen een onmiddellijke actie vereisen. Hierbij denken we in eerste instantie aan de wettelijk bepaalde ondersteuning van de *On scene Commander* (OSC), die met een *Ready Duty Ship* binnen het uur op zee moeten kunnen gebracht worden. Daarnaast kan het schip ingezet worden voor de onderschepping van een terroristische dreiging vanop zee (bv. maritieme *Renegade*, dit is het onderscheppen van een gekaapt vaartuig), en kan het ondersteuning leveren voor reddingsopdrachten (*Search and Rescue*) of de evacuatie van bemanningsleden van een schip in nood. Ook voor dringende pollutiebestrijding, waarvoor gespecialiseerde middelen van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieu ingescheept worden, is het patrouilleschip inzetbaar. Ten slotte kan het schip ook de nodige modules inschepen om een dringende ontminning of opruiming van explosieven op zee te ondersteunen.



© KMC Jörn Urban

De moderne bruguitrusting van de P901 CASTOR

Naast deze noodinterventies zal het *coastal patrol vessel* in het Belgische zeegebied ook deelnemen aan gerichte acties of geplande operaties van kustwachtpartners in diverse domeinen: visserijcontrole, het handhaven van de openbare orde, smokkelcontroles, toezicht op de maritieme grenzen, de controle op intrusies van kwetsbare gebieden (bv. windmolenparken en beschermde gebieden) en wetenschappelijk onderzoek. Deze acties zullen meestal plaatsvinden in nauw overleg met andere bevoegde instanties en worden gecoördineerd vanuit het MIK. Voor wat visserijcontrole betreft kan die inzet ook plaatsvinden in de EEZ van andere Europese landen in het kader van de “*Joint Deployment Planning*”



van het *European Fisheries Control Agency* (EFCA).

Los van deze specifieke en gerichte interventies bestaat een belangrijke kustwachttaak van het patrouilleschip ook uit het aanwezig zijn in de Belgische TTW en EEZ om zo blijk te geven van de aanwezigheid, verantwoordelijkheid en het toezicht van de overheid. Hierbij zal het schip instaan voor een continue monitoring van scheepvaartverkeer en de activiteiten in het Belgische zeegebied, in alle domeinen die in bovenstaande paragraaf al werden beschreven. De Marine geeft hierdoor mee invulling aan de rol van kuststaat die België ter harte wil nemen.

Uiteraard zal het patrouilleschip ook haar militaire maritieme taken blijven vervullen, complementair aan of vaak zelfs simultaan met de kustwachttaken die hierboven werden beschreven (*dual* of *multiple* capaciteit van de CPV). Hierbij denken we in eerste instantie aan klassieke opdrachten binnen het kader van de *Maritime Situational Awareness* (MSA), zoals het voorzien van een militaire aanwezigheid in onze kustwateren, het escorteren of monitoren van vreemde marineschepen bij hun passage door Belgische wateren of de inzet van specifieke modules voor preventief bodemonderzoek of ontminning. Ook de ondersteuning van de operationele inzet of trainingsactiviteiten van andere militaire eenheden in ons zeegebied behoort tot het takenpakket van het patrouilleschip: duikstages, ondersteuning van activiteiten van de *Special Forces*, de genie of de luchtcomponent op zee, navigatie-instructie, enz.

CONCLUSIE

Met de nieuwe *coastal patrol vessels* P901 CASTOR en P902 POLLUX zal de Marine opnieuw beschikken over een volwaardige en performante RDS-capaciteit. Hiermee geeft de Marine niet alleen invulling aan één van haar klassieke en historische rollen voor onze kust, maar kan ze ook volop haar wettelijke taken in het Belgische zeegebied ter harte nemen. Met de ingebruikname van deze patrouilleschepen bevestigt de Marine ten slotte haar engagement en haar rol als sleutelpartner binnen de Belgische interdepartementale Kustwachtstructuur. □

Trefwoorden: *coastal patrol vessel*, patrouilleschepen, Aktie Staat op Zee